

використання ускладнених алгоритмів ієрархії вузлів.

До **недоліків** слід віднести:

- нерівномірне використання вузлів – під час однорідної локалізації вузлів мережі вузли, що оточують головний вузол, більше використовуються енергетично і швидше вичерпують свої ресурси, тому що весь трафік в мережі передається через них.

1. *Braginsky D., Estron D. „Rumor Routing Algorithm For Sensor Networks”, Proceedings of the first Workshop on Sensor Networks and Applications, Atlanta, USA, 2002, p. 22-31.*
2. *Intanagonwiwat C., Govindan R., Estron D. „Directed diffusion: A scalable and robust communication paradigm for sensor networks,” Proceedings of the 6th International Conference on Mobile Computing and Networking (Mobicom), Boston, USA, 2000, p. 56-67.*
3. *Ilyas M., Mahgoub I. „Handbook of Sensor Networks: Compact Wireless and Wired Sensing Systems”, CRC Press, New York, 2005.*
4. *Shah R. C., Rabaey J. „Energy Aware Routing for Low Energy Ad Hoc Sensor Networks”, Proceedings of IEEE Wireless Communications and Networking Conference (WCNC), Orlando, USA, 2002, p. 350-355.*
5. *Al-Karaki J. N., Kamal A.E. „Routing Techniques in Wireless Sensor Networks: A survey”, IEEE Wireless Communications, 2004, vol. 11, no. 6, p. 6-28.*
6. *Leuschner C. J. „The design of a simple energy efficient routing protocol to improve wireless sensor network lifetime”, University of Pretoria, 2005.*
7. *Heinzelman W., Chandrakasan A., Balakrishnan H. „Energy-Efficient Communication Protocol for Wireless Microsensor Networks”, Proceedings of the 33rd Hawaii International Conference on System Sciences, Hawaii, USA, 2000, p. 1-10.*
8. *Тимченко О.В., Зеляновський М.Ю. Методи і протоколи обміну даними сенсорних мереж // Зб. наук. пр. ІПМЕ НАН України. – Вип.46. – К.: 2008. – С. 176-183.*

Поступила 20.09.2010р.

УДК 621.3

Л.С. Сікора, д.т.н., НУ «ЛП», А. Квас, студент, НУ «ЛП»

КОГНІТИВНІ МОДЕЛІ СПРИЙНЯТТЯ ЗМІСТУ ДОКУМЕНТАЦІЇ ПРИ ІНШОМОВНИХ ТРАНСЛЯЦІЯХ НА ОСНОВІ ЛОГІКО- ЛІНГВІСТИЧНИХ СТРУКТУР ІЗ ЗАДАНИМ ЗМІСТОМ

Анотація. Розглянута когнітивна модель сприйняття змісту документації як засіб підвищення ефективності різномовного діалогу.

Аннотация. Рассмотрена когнитивная модель восприятия содержания документации как способ повышения эффективности разноязычного диалога.

Abstract. Cognitive model of content perception of documentation as the way to improve an efficiency of multilingual dialog is studied.

Ключові слова: Когнітивна модель, логічна і лінгвістична структура, трансляція, документ.

Ключевые слова: Когнитивная модель, логическая и лингвистическая структура, трансляция, документ.

Key words: Cognitive model, logical and linguistic structure, translation, document.

Актуальність. Розвиток промислових структур ґрунтується на міжнародній інноваційній стратегії, а це, відповідно, вимагає при проведенні переговорів, конференцій відповідного знання мови і формування мовного середовища. Більш складною задачею є проведення спільних робіт по створенню нових об'єктів, їх і пуску в робочий режим, що вимагає створення відповідного мовного середовища і діалогового забезпечення перекладачами, комп'ютерними засобами та відповідної підготовки і відбору інженерного і управлінського персоналу.

Аналіз проблеми. Документообіг, який забезпечує виробничі проблеми, для всіх розвинених мов має характерні логіко-лінгвістичні структури із згаданим змістом: схеми, протоколи, програми, контракти, інструкції, числові таблиці параметрів агрегатів і блоків, монтажні схеми, сертифікати здавальних вимірювань параметрів. Вони мають в своїй структурі математичні вирази, графіки, креслення, інструкції, таблиці параметрів. Відповідно, при проведенні виробничого діалогу, в ході оперативних робіт базовими мають бути ті блоки документації, зміст і логіка їх повинна бути однаковою на мовах діалогу. Тому важливим є вивчення з однієї сторони лінгвістичної і логічної структури документів про організацію об'єкта, а з другої-когнітивні особливості сприйняття цих структур особою та виявлення нею їх базового змісту.

Аналіз публікації. В роботі [1] проведено аналіз мовленнєвої ситуації, означено цілі діалогу, проведено структурний аналіз словотворення, а в [2] проведено ситуаційний аналіз формування мовного діалогу. В монографії [3] розглянута інформаційно-логічна система як модель поведінки людини в ситуації діалогу та на онові предикатних структур. Розглянута логічна схема формування атрибутивного рівня опису об'єкта з однорідними та багаторівневими атрибутами та принципи максимальної інформативності повідомлення. В посібнику [4] розглянуто методи статистичної лінгвістики для моніторингу функціонування мови в конкретному діалозі для оцінки мовних помилок. В статті Шахтера П. [5] розглянуті ролеві і референційні властивості підмета і присудка в структурі речення з певним змістом та ролеві граматики фолі У. В статті Мак-Кола [5] розглянута логічна і лінгвістична мікроструктура речень і проведена інвентаризація відомостей і знань при формуванні словників. З аналізу публікації слідує, що не в повній мірі розкрито когнітивні процеси сприйняття і усвідомлення змісту об'єкту діяльності [3].

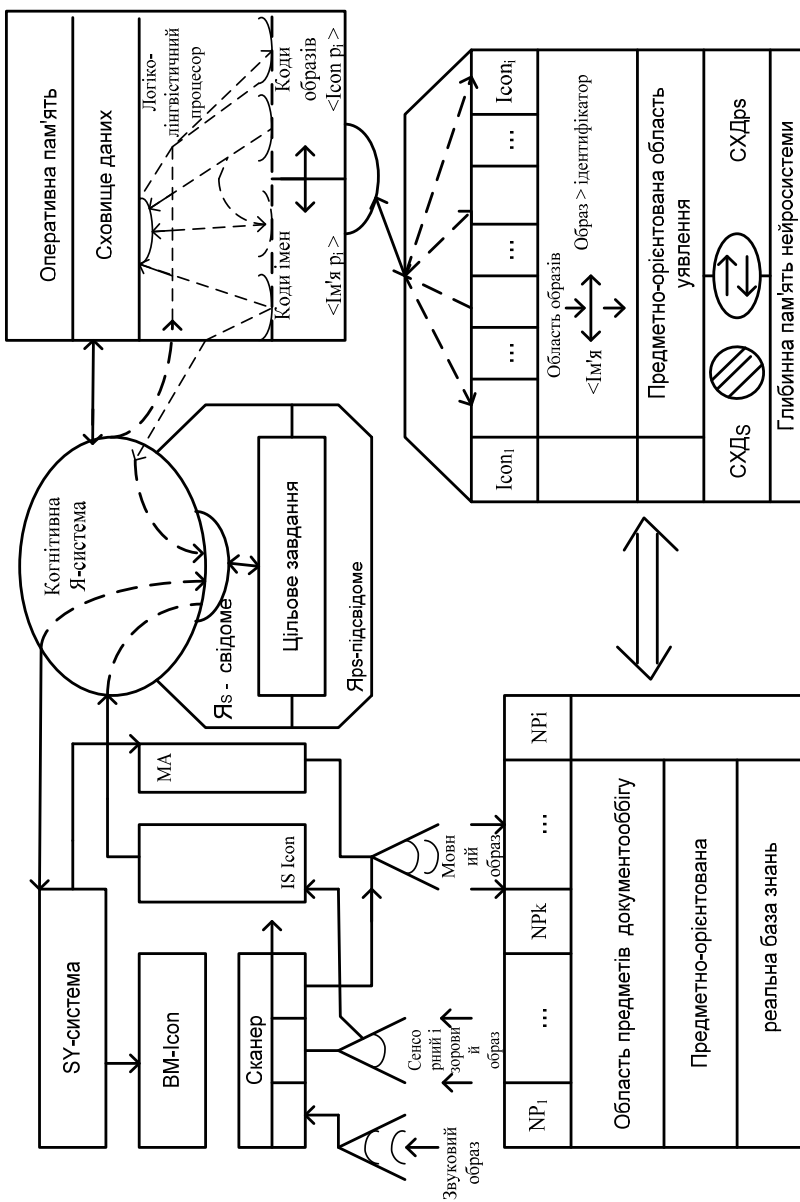

Рис. 1 Когнітивна модель сприйняття змісту документу в режимі діалогу.

Когнітивна модель сприйняття змісту документу.

Розглянемо розроблену схему когнітивної моделі сприйняття змісту документу в режимі діалогу. Структура має наступні рівні ієрархії [7] згідно

рис 1.

- рівень документу в області предметно-орієнтованої бази знань, на якій ґрунтується виробнича документація;
- рівень технологічного і інформаційного забезпечення представлення документації;
- когнітивна модель особи у вигляді “Я-системи”, яка включає підструктури “Я-свідома” компонента і я “Я-підсвідома” компонента.

Відповідно маємо інформаційну характеристику цих підсистем, які включають підструктури з відповідними системними і логічними функціями.

- сенсорна система, в яку входять: зоровий сенсор, сканер, мовний сенсор, формувач зорового образу, формувач мовного образу під управлінням “Я-системи”;
- оперативна пам'ять логіко-лінгвістичного процесора, який виконує операції колування мовних і образних імен з виявленням і фіксацією їх змісту $\langle \text{Icon } p_i \rangle, \langle \text{ім'я } p_i \rangle$;
- глибинна пам'ять, в якій є свідоме і підсвідоме сховище даних, які в інформаційному сенсі пов'язані за змістом в області $\{ \langle \text{імена} \rangle \times \langle \text{образи} \rangle : \text{ідентифікатори} \}$ і контролюється через лінгвістичний процесор “Я-системою”.

Запропонована схема (рис.1) може бути основою для побудови ефективних процедур діалогу з використанням знань інженерного, адміністративного персоналу в різномовному середовищі, а також комп'ютерних засобів перекладу з участю перекладачів.

Висновок. Розглянута модель інформаційного забезпечення технологічного діалогу на основі когнітивних моделей особи, що дає змогу підняти ефективність і змістовність в процесі аналізу документів.

1. *Чукіна В.Ф.* Граматика української мови в таблицях і схемах: Довідкове видання;— К: ТОВ “Логос”, 1997р.—130с; Укр.
2. *Зайцева А.П.* Граматика англійської мови в таблицях та схемах: Довідкове видання;—К: ТОВ “Логос”, 1997р.—112с; Укр., англ.
3. *Кисленко Ю.І.* Системна організація мови “Український літопис”, Київ, 1997р.—211с; Укр.
4. *Бук С.Н.* Основи статистичної лінгвістики: Навчально-методичний посібник / Відп. ред. проф. Ф.С. Бацевич.—Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2008.—124 с.
5. Новое в зарубежной лингвистике—М. Прогрес. 1982-452с.
6. Новое в зарубежной лингвистике—М. Прогрес. 1983-394с.
7. *Ткачук Р.Л.* Логіко-когнітивні моделі формування управлінських рішень інтегрованими системами в екстремальних умовах: [посібник] / *Р.Л. Ткачук, Л.С. Сікора.* — Львів: Ліга-Прес, 2010. — 404с.: схеми, табл., іл. — ISBN 978-966-397-126-4.

Поступила 6.09.2010р.